

Natuur- en Aardrijkskundige

BESCHRIJVING

van het

EILAND JAVA:

door

H. J. L. KESSENDERAGER.

Onderwijzer der Militaire School te Batavia.

TE GRONINGEN, BIJ

J. OOMKENS,

Boek- en Steendrukker.

1841.

welke de natuur er met kwistige hand aan rijken en armen aanbiedt. Voor den handel is de koffij Java's kostelijkst produkt; het suikerriet, de peper, de *tom* of indigo, kardamom, tabak, betel, kurkuma, katoen, gember en eene menigte verw- en geneeskundige planten zijn de verdere vruchten van inlandschen landbouw en kultuur, die wij hier slechts vlugtig noemen kunnen.

Voorts zijn de Javaansche wouden rijk in prachtige en voor den mensch nuttige boomen, van welke wij in de verschillende residentiën een aantal zullen leeren kennen. Die, welke het jattie- of Indiaansch eikenhout oplevert (*Tectonia grandis*), bekleedt daaronder eene eerste plaats, en in de meeste oostelijke provinciën en bovenal in de landwaarts van Samarang gelegen binnendistrikten treft men daar uitgestrekte bosschen van aan.

Het dierenrijk is er niet minder verscheiden. Onder de tamme dieren staat de buffel of karbouw op den voorgrond, die tot den akkerbouw, het vervoeren van lasten en tot vele andere einden van onberekenbaar nut is en er het Europeesche rundvee, dat op Java ingevoerd, maar niet hoog in achting is, voor de inboorlingen ligt ontbeerbaar maakt, gelijk hij ook de dienst der paarden vervult, die op het eiland niet zeldzaam, maar toch over het algemeen klein, zwak en niet fraai van bouw zijn. Schapen, geiten en bokken, en het kale, zwarte, vooral bij de Chinezen hoog geschatte varken, alsook, onder de eigenlijke huisdic-

ren, hond en kat mist men in weinig woningen. Van wild gedierte heeft Java apen, eekhorens, veldmuizen, egels en soortgelijke dieren in ontelbare verscheidenheid, verschillende soorten van herten en antelopen, en in de binnenlanden hier en daar rhinocerossen en tijgers, onder welke de echte Bengaalsche (*F. tigris* Linn.) en de zwarte tijger (*F. infuscata*), benevens kleine luipaarden en jakhalzen, die evenzeer de rust van den inlander verstoren, als zij de voorwerpen van een hartstogtelijken jagtlust zijn. De kaaiman, eene soort van krokodil, is in de Javaansche wateren zeer menigvuldig; en aan vogels en insekten biedt de natuur hier den onderzoeker een onbegrensd veld ter nasporing aan.

Goud en andere edele metalen zijn op het eiland nog niet in genoegzame hoeveelheid gevonden, om de kosten van eene mijnontginning te vergoeden, welke reeds door den Gouverneur Zwaardekroon schoon met geen gewenscht gevolg ondernomen werd. Daarentegen is het eiland rijk aan ijzermijnen, en vindt men er kwartz, veldspath, maar bovenal allerlei vulkanische voortbrengselen, terwijl het zout, dat de kustprovinciën opleveren, van eene uitmuntende hoedanigheid is.

De oorspronkelijke bewoners van het eiland, de Javanen, kent men aan hun breed voorhoofd en een' neus, die van boven eenigzins plat en van voren iets gebogen is. Hun haar is lang, gitzwart en verkrijgt door de kokosolie, waarmede zij het gedurig bestrij-

ken, eene ongemeene glanzigheid; zij zijn lichtbruin van huid, bezitten veel spierkracht en onderscheiden zich, vooral de vrouwen, door wezenlijk plastische schoonheid van vorm en gelaatstrekken. Betreffende hun aard en karakter legt een naauwlettend waarnemer, die lang in hun midden leefde, het navolgend getuigenis af: » De Javaan is ten uiterste aan zijn geboorte-grond gehecht; kinderliefde en eerbied jegens zijne ouders zijn hem in groote mate eigen; hij is lijdzaam, matig, leerzaam, somtijds mededoogend, altijd gastvriendelijk; hij is tot vrolijkheid genegen, zonder luidruchtig te zijn; hij onderwerpt zich gaarne aan het gezag, hetwelk door zijne inlandsche hoofden als nuttig erkend wordt; hij is goedaardig, wanneer zijne hartstogten niet in beweging worden gebracht, en is doorgaans aan zijne verbindtenissen getrouw. Aan den anderen kant is de Javaan onnoozel en bijgeloo-vig, jaloersch en wraakgierig, zoodat hij nimmer eene belediging vergeet; hij is verkwistend en zonder doorzigt, dermate, dat hij ligtelijk de toekomst voor het genot des oogenblikks opoffert. Hij is overigens niet met grooten moed begaafd en zeer schroomachtig; evenwel ziet men hem nu en dan met eene verba-zende koelbloedigheid den dood trotseren; hij vreest die minder dan lichaamsfoltering, of duurzame kastijdingen, hij kan valsch en wreed zijn, wanneer hij verbitterd is. Maar vooral merkwaardig is zijn snelle overgang van trouw en belangeloosheid tot de hevigste gemoedsbeweging, welke hem gemakkelijk

misdaden doet plegen of list doet gebruiken, wanneer zijne zwakheid of de vrees voor straf hem van openlijke wanbedrijven terughoudt; ook is hij zelden in staat, om verzoeken te weerstaan."

De Javanen zijn voor het grootste gedeelte belijders van den Islam, die omstreeks het jaar 1405 door den Arabischen Scheich I b n o e M o e l a n a algemeen op het eiland ingevoerd en verbreid werd. Vóór dien tijd was de bevolking der leer van B u d d h a toegedaan, van welke men hier en daar in de binnenlanden en op Madura nog enkele verstrooide aanhangers aantreft, gelijk ook vele tegenwoordig nog naast het Mohamedanisme stand houdende gebruiken en overleveringen kennelijk uit die voorouderlijke Hindostansche godsdienst zijn overgebleven. Evenwel moet ook de vereering van B r a m a op het eiland geheerscht hebben, en hebben vele oude overblijfsels in het binnenland daarop kennelijk betrekking. — De Javaansche taal is zeer rijk. Zij heeft de bijzonderheid van uit twee dialecten of tongvallen te bestaan, waarvan men de een de hof- en de andere de volkstaal zou kunnen noemen, daar het dialect, dat de aanzienlijke tegen den geringer Javaan bezigt, niet ook omgekeerd door dezen tot genen mag worden gebruikt.

De Maleijers zijn op Java zeer talrijk en schijnen zich van het schiereiland van Malacca, volgens sommigen hun oorspronkelijk vaderland, over meest alle Sunda-eilanden te hebben verbreid. Zij hebben hunne bijzondere taal, die door langdurigen omgang met een